

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра історії України

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІ історії, права та міжнародних відносин

 Олександр ЖУКОВ
«29» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОХОРОНА АРХЕОЛОГІЧНИХ ПАМ'ЯТОК

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

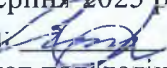
Спеціальність 032 Історія та археологія

Освітньо-професійна програма Історія та археологія

Перший рівень вищої освіти

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією НН інституту історії, права та міжнародних відносин
«28» серпня 2025 р.

Голова: **Світлана МОЦАК**
кандидат педагогічних наук, доцент

Суми – 2025

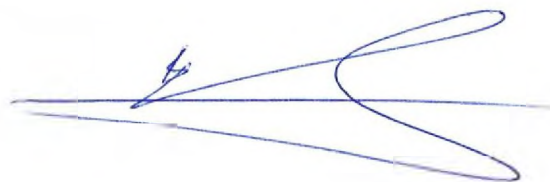
Розробник:

Осадчий Євген Миколайович – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри
кандидат історичних наук,
доцент

В'ячеслав ОЛІЦЬКИЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Бакалавр	Обов'язкова
		Рік підготовки:
		2-й
Семестр		
3-й		
Лекції		
16 год.		
Практичні, семінарські		
24 год.		
Лабораторні		
Самостійна робота		
48 год.		
Консультації:		
2 год.		
Вид контролю: залік		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – використовуючи діюче пам'яткоохоронне законодавство України та міжнародний досвід охорони археологічної спадщини, дати студентам знання про сучасний стан та актуальні проблеми справи охорони археологічних пам'яток в Україні.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначених освітньо-професійною програмою інтегральної, загальних та фахових компетентностей.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральних компетентностей**:

ІК. Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, здійснювати аналіз історичних явищ і подій, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10. Здатність працювати в команді.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **спеціальних компетентностей**:

СК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

СК 5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК 6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК 11. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна базується на знанні навчальних курсів «Археологія», «Методика польових, археологічних досліджень».

3. Програмні результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни сприяє усвідомленню майбутніми фахівцями сучасного стану справи охорони археологічних пам'яток в Україні.

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль										Разом	Сума
Тема 1					Тема 2						
Т1			Т 2		Т3		Т4		Т 5		
Поточний контроль										70	100
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		
Контроль самостійної роботи										30	
6			6		6		6		6		

4.1. Критерії оцінювання

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, роботи на практичних заняттях, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

70 балів: робота на **практичних** заняття – усні відповіді, участь в обговоренні питань / дискусіях, виконання практичних індивідуальних завдань, виконання тестових завдань.

30 балів: контроль **самостійної роботи** – підготовка до семінарів та опрацювання теоретичного матеріалу, виконання домашніх завдань, підготування рефератів тощо.

Разом – 100 балів.

Теоретичні знання та практичні навички перевіряються на практичних заняттях. Способами демонстрування результатів навчання студента з предмету «Охорона археологічних пам'яток» є підготовка теоретичних питань до практичних занять, участь в обговоренні з теми практичного заняття, усні доповіді, аналітичні звіти, що нараховують загалом 70 балів за кумулятивним принципом (з розрахунку 14 балів максимум за аудиторну роботу на кожному практичному занятті). Усі бали, набрані на семінарських заняттях, додаються.

Самостійна робота включає виконання домашніх завдань, підготування рефератів та презентацію виконаних завдань на практичних заняттях, а також інші види індивідуальних та групових завдань на розсуд викладача – сумарно 30 балів.

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
7	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує явища та процеси; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
6	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та в цілому правильно інтерпретує явища та процеси; виконує завдання, однак допускає неточності; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на положеннях підручників і навчальних посібників. Під час заняття продемонстрована ініціативність.
5	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає, проте неточно інтерпретує явища та процеси; завдання виконує з неістотними помилками; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, допускаючи незначні помилки.
4	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; лише називає явища та процеси; завдання виконує з неістотними помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.
3-1	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд, з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Відсутність на занятті

4.2 Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки студента

Кількість балів за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	- студент упевнено оперує обсягом навчального матеріалу і застосовує його для розв'язання проблем; - самостійно оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; - може характеризувати та аналізувати історичну інформацію; - співвідносити події та процеси за періодами на основі наукової періодизації історичної науки; - знає історіографію розглядуваних проблем; - студент виявляє творчі здібності, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати матеріал, наводити чисельні приклади; - вільно користується тематичними картами; - розуміє основні тенденції розвитку історичних проблем слов'янства;
82 - 89	- студент загалом володіє обсягом навчального матеріалу; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати основні теоретичні й фактологічні положення, явища, але відповідь може бути не зовсім змістовною, цілісною, послідовною, містити деякі фактологічні помилки, неточності; - студент робить незначні помилки, користуючись картою; - не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи; - дає загальну характеристику подій (причини, наслідки, значення); - встановлює послідовність подій, характеризує причинно-наслідкові зв'язки між ними;
74 - 81	- студент загалом володіє обсягом навчального матеріалу; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати основні теоретичні й фактологічні положення, явища, але відповідь може бути не зовсім змістовною, цілісною, послідовною, містити деякі фактологічні помилки, неточності; - студент робить незначні помилки, користуючись картою; - не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи; - не достатньо повно дає характеристику подій (причини, наслідки, значення); - на посередньому рівні встановлює послідовність подій, характеризує причинно-наслідкові зв'язки між ними;
64 - 73	- студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; - може репродуктивно відтворити незначну частину теоретичного й фактологічного матеріалу; - виявляє знання і розуміння окремих положень курсу;

	- вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки; - визначає окремі ознаки подій, встановлює їх послідовність; - може дати стислу характеристику окремої постаті; - слабо орієнтується за картами;
60 - 63	- студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; - може репродуктивно відтворити незначну частину теоретичного й фактологічного матеріалу; - виявляє знання і розуміння окремих положень курсу; - вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки; - визначає окремі ознаки подій, встановлює їх послідовність; - може дати стислу характеристику окремої постаті; - слабо орієнтується за картами;
35-59	коли студент дуже слабо володіє навчальним матеріалом, нездатний елементарно розпізнавати і відтворити окремі факти, явища, події; - впізнає постать чи подію лише за детальним описом; - не визнає послідовності подій; - відсутні навички роботи з картами; - відповідь має уривчастий, незакінчений, незмістовний характер; - відсутня здатність викласти думку на елементарному рівні; - вибирає правильний варіант відповіді з двох запропонованих (на рівні "так – ні");
1 - 34	- коли студент зовсім не володіє навчальним матеріалом, нездатний елементарно розпізнавати і відтворити окремі факти, явища, події; - не впізнає постать чи подію; - не визнає послідовності подій; - відсутні навички роботи з картами; - відповідь має уривчастий, незакінчений, незмістовний характер; - відсутня здатність викласти думку на елементарному рівні; - вибирає правильний варіант відповіді з двох запропонованих (на рівні "так – ні");

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

В університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про

порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: усні опитування на практичних заняттях; виконання самостійної роботи; захист індивідуального завдання; тематичне тестування; виконання комплексної контрольної роботи; презентації результатів виконаних завдань тощо.

Питання для самоконтролю:

1. Закони України «Про охорону культурної спадщини» та «Про охорону археологічної спадщини».
2. Європейський досвід охорони нерухомих пам'яток.
3. Охорона археологічної спадщини та Земельний кодекс України.
4. Органи охорони археологічної спадщини та їх повноваження.
5. Громадські об'єднання, що опікуються охороною культурної спадщини.
6. Спілки археологів України та їх внесок у охорону археологічних пам'яток.
7. Охорона культурної спадщини під час воєнних конфліктів.
8. Паспортизація пам'яток археології.
9. Періодичний моніторинг пам'яток та складання актів стану збереження.
10. Державний реєстр нерухомих пам'яток археології.
11. Переліки об'єктів культурної спадщини областей та громад України.
12. Створення та діяльність історико-культурних заповідників.
13. Досвід західноєвропейських країн у створення скансенів.
14. Діяльність археологічних експедицій як засіб популяризації археологічної спадщини.
15. Діяльність скарбощукачів та протидія їм з боку держави.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Охорона археологічних пам'яток» складається з двох розділів, які в цілому характеризують структуру дисциплін та висвітлюють питання законодавчої, структурної та практичної площини пам'ткоохоронної діяльності в царині археології в Україні.

Розділ 1. Повноваження державних органів охорони у археологічній спадщини.

Розділ 2. Складання актуальної облікової документації на пам'ятки археології.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Розділ 1

Повноваження державних органів охорони у археологічній спадщини.

Тема 1. Державне управління у сфері охорони археологічної спадщини.

Закон України «Про охорону археологічної спадщини» та основні його засади. Діяльність органів охорони обласних та районних державних адміністрацій. Щорічний моніторинг пам'яток археології.

Тема 2. . Діяльність комунальних та громадських організацій у сфері охорони пам'яток археології.

Робота історико-культурних заповідників в Україні. Українське товариство пам'яток історії та культури. Спілка археологів України. Співпраця з закордонними пам'яткоохоронними організаціями.

Розділ 2

Складання актуальної облікової документації на пам'ятки археології.

Тема 3. Перелік щойновиявлених об'єктів археології.

Критерії для внесення археологічного об'єкту до Переліка, робота зі звітами археологів. Складання первинної документації.

Тема 4. Облікова картка та паспорт на пам'ятку археології

Критерії для визначення пам'яток національного та місцевого значення. Написання історичної довідки. Заповнення бланків паспортів та облікових карток. Охоронна зона та зони охорони пам'яток археології.

Тема 5. Протидія органів охорони пошкодженню пам'яток археології.

Періодичний моніторинг пам'яток археології. Співпраця з правоохоронними органами щодо охорони та збереження пам'яток археології.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви тем	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.
Розділ 1. Законодавство та органи пам'яткоохоронної діяльності					
Тема 1. Державне управління у сфері охорони археологічної спадщини.	18	4	6		10
Тема 2. Діяльність комунальних та громадських організацій у сфері охорони пам'яток археології.	18	2	6		10
Розділ 2. Практичні питання пам'яткоохоронної діяльності в Україні					
Тема 3. Перелік щойновиявлених об'єктів археології.	18	4	4		10
Тема 4. Облікова картка та паспорт на пам'ятку археології.	18	4	4		10
Тема 5. Протидія органів охорони пошкодженню пам'яток археології	18	2	4		8
Усього годин	90	16	24	2	48

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Державне управління у сфері охорони археологічної спадщини	4
2	Діяльність комунальних та громадських організацій у сфері охорони пам'яток археології.	2
3	Перелік щойновиявлених об'єктів археології.	4
4	Облікова картка та паспорт на пам'ятку археології	4
5	Протидія органів охорони пошкодженню пам'яток археології	2
	Усього годин	16

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Державне управління у сфері охорони археологічної спадщини	6
2	Діяльність комунальних та громадських організацій у сфері охорони пам'яток археології.	6

3	Перелік щойновиявлених об'єктів археології.	4
4	Облікова картка та паспорт на пам'ятку археології	4
5	Протидія органів охорони пошкодженню пам'яток археології	4
	Усього годин	24

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Складання історичної довідки на пам'ятку археології.	10
2	Опис пам'ятки археології. Фотофіксація.	10
3	Заповнення бланку облікової картки пам'ятки археології.	10
4	Здійснення моніторингу археологічних пам'яток	10
5	Складання актуальної облікової документації на пам'ятку археології.	8
	Усього годин	48

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. «Археологічні пам'ятки і війна»: посібник-пам'ятка з охорони культурних цінностей для військовослужбовців ЗСУ. – URL: <https://iananu.org.ua/novini/pres-relizi/1016-arkheologichni-pam-yatki-i-vijna-posibnik-pam-yatka-z-okhoroni-kulturnikh-tsinnostej-dlya-vijskovosluzhbovtiv-zsu> (дата звернення 22.02.2021).
2. Всеукраїнська громадська організація «Спілка археологів України» // Інститут археології НАУ. – URL: <https://iananu.org.ua/spivpratsya/sau> (дата звернення 22.02.2021).
3. Грига В. Проблеми охорони культурної спадщини на Буковині / В. Грига // *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*. – 2012. – Т. 1. – С. 218–225.
4. Гріффен, Л. Використання об'єктів культурної спадщини / Л. Гріффен, О. Титова // *Сіверщина в історії України*: Зб. наук. пр. – К.: Глухів, 2015. – Вип. 8. – С. 6–9.
5. Івакін Г. Проблеми охорони та збереження археологічних пам'яток в Україні: виступ члена-кореспондента НАН України / Г. Івакін // *Вісник Національної академії наук України*. – 2013. – № 5. – С. 86–88.
6. Іванник М. Колекціонери vs археологи / М. Іванник. – URL: <https://zbruc.eu/node/55355> (дата звернення 22.02.2021).
7. Казьмирчук М. Проблема оцінки та використання археологічних пам'яток в туризмі / М. Казьмирчук, С. Палієнко // *Етнічна історія народів Європи*. – 2016. – Вип. 48. – С. 97–102.
8. Кілька міфів про «чорну археологію». – URL: <https://plisnesk.com.ua/?p=919> (дата звернення 22.02.2021).
9. Козак Д. Стан та перспективи охорони і дослідження археологічної спадщини в Україні: доповідь. – URL: <http://www.iananu.kiev.ua/newsstr/mouse/dopovid.pdf> (дата звернення 16.02.2021)
10. Корнієнко В. Сучасний стан та проблеми використання пам'яток археології в туризмі / В. Корнієнко // *Історико-географічні дослідження в Україні*. – 2006. – 9. – С. 373–399.
11. Культурна спадщина України / Міністерство культури України. – URL: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/kulturna_spadshchyna_orenda_pptx.pdf (дата звернення 22.02.2021).
12. Максименцев М. «Чёрная археология» как вид преступного недропользования: общемировое измерение / М. Максименцев // *Leges vitae = Закон и Жизнь* : междунар. науч.-практ. журн. – 2019. – № 4 (Апріле). – Р. 119–123.
13. Мартыненко И. Правовая охрана археологического наследия Украины / И. Мартыненко // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. – 2013. – Вип. 5. – С. 128–132

14. Михайленко Є. Поняття «археологічна спадщина» в сучасному законодавстві та в історії розвитку археології / Є. Михайленко // *Археологія*. – 2010. – № 4. – С. 112–119.
15. Між археологією та грабіжництвом: в чому різниця. – URL: <https://www.codpa.org.ua/mizh-arkheologiyu-ta-grabizhniectvom-v-chomu-riznitsya> (дата звернення 22.02.2021).
16. Пількевич В. Політика ЮНЕСКО в сфері культури / В. Пількевич // *Європейські історичні студії*. – 2015. – № 1. – С. 190–199.
17. Проблеми збереження музеями археологічних культур Великої Волині в умовах глобалізації сучасного світу. – URL: <https://is.gd/YqLXaf> (дата звернення 22.02.2021).
18. Прокопенко Л. Л. Досвід державного управління у сфері збереження культурної спадщини в країнах ЄС / Л. Прокопенко, К. Гевель // *Державне управління та місцеве самоврядування*. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2012, N Вип. 1(12). – С. 57–65
19. Соченко В. Деякі питання охорони та збереження унікальних пам'яток архітектурної археології / В. Соченко // *Архітектурний вісник КНУБА*. – 2014. – Вип. 4. – С. 92–98.
20. Титова О.М. Археологічна спадщина України: проблеми визначення та поцінування / О. Титова, Г. Івакін // *Культурна спадщина в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України»*. – К.: Інститут історії України, 2015. – С. 324–361.
21. Титова О.М. Збереження нерухомих пам'яток археології в заповідниках і музеях / О.М. Титова // *Праці Центру пам'яткознавства*: Зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 15. – С. 83–86.
22. Щодо неприпустимості пропаганди скарбошукацтва в Україні / Спілка археологів України. – URL: <http://www.vgosau.kiev.ua/novyny/zvernennya/831-2016-09-20-09-11-04> (дата звернення 22.02.2021).
23. Яковина М. Сучасний стан системи охорони національної культурної спадщини. – URL: <https://culture.voicecrimea.com.ua/uk/kulturna-spadshchyna-ukrainy-v-okupovanomu-krymu/> (дата звернення 22.02.2021).

Додаткові

1. Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини (переглянута) від 16.01.1992 року. Ратифікована Україною 10.12.2003 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_150#Text
2. Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 року (остання редакція 25.09.2020 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» // *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2014, № 5, ст.62. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15#Text> (дата звернення 22.02.2021).

4. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» від 18.03.2004 року (остання редакція 12.12.2012 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15#Text>
5. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 року (остання редакція 16.10.2020 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
6. Закон України «Про ратифікацію Європейської конвенції про охорону археологічної спадщини (переглянутої)» від 10.12.2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1369-15#Text>
7. Земельний кодекс України від 25.10.2001 року (остання редакція 13.02.2021 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
8. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини від 16.10.1972 року. Ратифікована Україною 04.10.1988 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089#Text
9. Конституція України від 28.06.1996 року (остання редакція 01.01.2020 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Концепція державної політики реформування сфери охорони нерухомої культурної спадщини / Міністерство культури України. – URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245358162 (дата звернення 22.02.2021).
11. Кримінальний кодекс України // *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2020, № 36, ст.273 – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 26.02.2021).
12. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року (остання редакція 30.12.2020 року). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
13. Міжнародна хартія з охорони археологічної спадщини (Лозанська хартія, 1990 р.) // *Охорона культурної спадщини в Україні*: Зб. нормативних документів. – К., 2003. – С. 78–82.
14. Положення про Міністерство культури та інформаційної політики України від 16 жовтня 2019 року (остання редакція від 22.12.2020 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/885-2019-%D0%BF#Text>
15. Порядок обліку об'єктів культурної спадщини від 11.03.2013 року (остання редакція 20.08.2019 року). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE23060?an=21>
16. Правова охорона археологічної спадщини / Спілка археологів України. – URL: <http://vgosau.kiev.ua/novyny/okhorona-arkheolohichnoi-spadshyny/1157-nikosia-konvencia> (дата звернення 22.02.2021).

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Навчальні аудиторії, які обладнані для проведення лекційних і семінарських занять.
2. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання.